

ISTORIA ROMANILOR

Romania este situata in centrul Europei, in partea de nord a Peninsulei Balcanice, si teritoriul sau este marcat de Muntii Carpati, Dunare si Marea Neagra. Avand un climat temperat si un mediu natural diversificat, care este foarte favorabil vietii, teritoriul romanesc a fost locuit inca din cele mai vechi timpuri. Cercetarile facute de arheologii romani la Bugiulesti, Tinutul Valcei, a dus la descoperirea unor relicve umane, datand de la inceputul Paleoliticului Inferior (aprox. 2 milioane de ani inainte de Hristos). Aceste vestigii sunt dintre cele mai vechi din Europa, scotand la iveala perioada in care omul, un humanoid, de fapt, parcurgea, fizic si spiritual, etapele depasirii statutului sau de animal. O populatie umana mai densa (Omul de Neanderthal), a trait aprox. 100.000 de ani in urma; dar, relativ stabila populatie, nu a fost descoperita decat incepand cu Neoliticul (cu 6000-5000 ani inainte de Hristos).

La un moment dat, populatia de pe teritoriul actualei Romanii, a creat o remarcabila cultura, a carei dovada se regaseste in policromia ceramicii de Cucuteni (comparabile cu ceramica unor alte culturi europene importante, la vremea aceea, din Bazinul Mediteranei de Rasarit si a Orientului Mijlociu), precum si cultura statuetei Hamangia (Ganditorul de la Hamangia este cunoscut astazi in intreaga lume).

La inceputul mileniului al doilea, cand Epoca Paleoliticului facea loc Epocii de Bronz, triburile tracice de origine indo-europeana se stabileau alaturi de populatia care deja traia in Bazinul Carpato-Balcanic. De pe vremea tracilor, se poate vorbi de un fenomen neintrerupt de creare a poporului roman. In prima parte a primului mileniu dinainte de Hristos, in zona carpato-dunareano-pontica - care era partea de nord a unei mari suprafete locuite de triburile tracice - un grup al tracilor de nord s-a individualizat: s-a creat un mozaic de triburi getice si dacice. Strabo - un geograf si istoric renumit din epoca imparatului Augustus, ne informeaza ca "dacia aveau aceeasi limba ca si getii". Initial, a fost acelasi popor, singura diferenta dintre daci si geti fiind zona in care locuiau ei: dacia - in mare parte, locuiau in muntii si pe platoul Transilvaniei; getii - in campiile Dunarii. In antichitate, grecii, care i-au intalnit primii pe geti - au folosit acest nume pentru intreaga populatie de la nordul Dunarii, in timp ce romanii, care i-au intalnit primii pe daci, au extins folosirea acestui nume pentru toate celelalte triburi ce locuiau pe teritoriul de astazi al Romaniei. Dupa cucerirea acestui teritoriu, romanii au creat aici provincia Dacia. Iata de ce, intregul teritoriu al Romaniei de azi este numit Dacia, in toate sursele de informatie din perioada latina si a Evului Mediu. Contactul daco-getilor cu lumea greaca a fost usor de facut, prin intermediul coloniilor grecesti create pe teritoriul tarmului Marii Negre al Romaniei de azi: Istros (Histria), fondat in sec. VII inainte de Hristos, Callatis (Mangalia de azi), si Tomis (Constanta de azi); ultimele doua create un secol mai tarziu. In istoria scrisa, populatia de la nordul Dunarii (getica), a fost prima data mentionata de Herodot, "parintele istoriei" (sec. IV inainte de Hristos). El ne-a vorbit despre povestea campaniei regelui persan Darius I, impotriva scitilor din stepele aflate la nord de Pontic (anul 513 inainte de Hristos). El a scris ca getii erau cei mai mari luptatori dintre traci. Ei au fost singurii care au rezistat regelui persan, pe drumul dintre Bosfor si Dunare. Burebista (82 - pana in jur de 44 inainte de Hristos), care a reusit sa uneasca triburile geto-dacice, pentru prima data, a creat un regat puternic si intins, pe vremea cand suveranul dac i-a oferit sprijin lui Pompei impotriva lui Cezar (anul 48 inainte de Hristos), si se intindea de la Beskit, in nord, Bazinul Dunarii Mijlocii, in vest, raul Tiras (Nistru) si tarmul Marii Negre, in est, pana la Muntii Balcani, in sud.

In primul secol înainte de Hristos, pe masura ce Imperiul roman se extindea si se creau provincii romane in Panonia, Dalmatia, Moesia si Tracia, granita cu Dunarea se intindea pe aproape 1500 km si despartea Imperiul Roman de lumea dacica.

In Dobrogea, care se afla sub conducerea romana, de sapte secole, incepand cu domnia lui Augustus, poetul Publius Ovidius Naso si-a petrecut ultimii ani ai vietii sale "printre greci si geti", intrucat el a fost exilat acolo, la Tomis (intre anii 8 si 17 e.n.), din ordinul aceluiasi Cezar.

Dacia s-a aflat in apogeul puterii sale sub regele Decebal (87-106 e.n.). Dupa o prima confruntare, pe timpul domniei lui Domitian, (87-89 e.n.), s-au impus cu necesitate doua razboaie pentru Imperiul Roman (101-102 e.n. si 105-106 e.n.), pentru ca, in culmea gloriei sale, imparatul Traian (98-117 e.n.), sa-l invinga pe Decebal si sa-i transforme regatul intr-o provincie romana numita Dacia.

Columna lui Traian, inaltata la Roma, si mausoleul de la Adamclisi (Dobrogea) povestesc despre aceasta increstare militara, care a fost urmata de o masiva si sistematica colonizare a noilor teritorii integrate noului imperiu.

Dacii, cu toate ca au suferit pierderi grele, au ramas, chiar si dupa ce a fost instaurata noua conducere, principalul element din Dacia; provincia a fost supusa unui proces de romanizare complex, elementul sau de baza fiind impunerea si adoptarea definitiva a limbii latine. Romanii sunt astazi singurii descendenti ai Imperiului Roman de Rasarit; limba romana este una din marile mostenitoare ale limbii latine, alaturi de Franta, Italia, Spania, Romania este o oaza de latinitate in aceasta parte a Europei.

Locuitorii, fie ei descendenti ai Imperiului Roman sau a daco-romanilor, si-au continuat existenta neintrerupta ca tarani sau ca pastori, chiar dupa retragerea romana sub imparatul Aurelian, (270-275), atat a armatei, cat si a administratiei romane, care s-a mutat la sud de Dunare. Dar, stramosii romanilor au ramas timp de cateva secole in sfera de influenta a Imperiului Roman, atat in politica, cat si in economie, religie sau cultura; dupa despartirea in doua a Imperiului Roman, in anul 395 e.n., ei au ramas in sfera de influenta a Imperiului Bizantin. Ei traiau mai mult in spiritul vechilor romani, care acum decazuse, si au supravietuit imprejurarilor grele din timpul valurilor succesive ale popoarelor migratoare. La vremea cand simbioza etno-culturala dintre daci si romani a fost realizata, si s-a finalizat in sec. VI-VII, prin formarea poporului roman, intre sec. II si IV, daco-romanii au adoptat crestinismul in forma sa latina. Prin urmare, in sec. VI-VII, cand procesul de formare a poporului roman a fost gata, natiunea a patruns in istorie ca o natiune crestina. Iata de ce, spre deosebire de natiunile vecine, care au ca date de crestinare (bulgarii - anul 865, sarbii - 874, polonii - 966, slavii de est - 988, ungurii - 1000), romanii nu au o data fixa a crestinarii, intrucat ei au fost prima natiune crestina din regiune. In sec. IV-XIII, poporul roman a trebuit sa faca fata valurilor de popoare migratoare - gotii, hunii, gepizii, avarii, slavii, pecinegii, cumanii, tatarii - care au traversat teritoriul Romaniei. Triburile migratoare au controlat acest spatiu, din punct de vedere militar si politic, intarziind dezvoltarea economica si sociala a bastinasilor si formarea entitatilor statale locale.

Slavii, care s-au stabilit masiv in sec. VII la sud de Dunare, au despartit in doua masa compacta a romanilor din zona carpato-danubiana: cei de la nord (daco-romanii), au fost separati de cei de la sud, care s-au deplasat spre vestul si sud-estul Peninsulei Balcanice (aromanii, megleno-romanii si istro-romanii). Slavii s-au stabilit la nord de Dunare si au fost asimilati incetul cu incetul de poporul roman si limba lor a lasat urme in vocabularul si fonetica limbii romane. Peste limba romana s-a suprapus asa-numita limba slavica (in acelasi mod cum s-a impus idiomul germanic francilor). Romanii apartinand religiei ortodoxe au adoptat astfel limba veche slavona bisericeasca, ca o limba de cult si incepand cu sec. XI-XVII ca o limba de curte si cultura. Limba slava n-a fost niciodata o limba vie, vorbita de

popor, pe teritoriul Romaniei; ea a jucat pentru romani, la un moment dat, in Evul Mediu, acelasi rol pe care l-a jucat latina in vest; la inceputul epocii moderne, ea a fost inlocuita pentru totdeauna in biserica, la curte si in cultura de catre limba romana.

Datorita pozitiei lor, romanii de la sud de Dunare au fost pentru prima data mentionati in sursele istorice (sec. X), sub numele de vlahi sau blahi (valahi); acest nume aratand ca ei erau vorbitori ai unei limbi romanice, si ca popoarele non-romanice din jurul lor recunosteau acest fapt. Dupa anul 602, slavii stabiliti masiv la sud de Dunare au fondat un tarat puternic bulgar, in sec. IX. Asta a facut o bresa intre romanii din nordul Dunarii si cei aflati la sud de Dunare. Pe masura ce au fost supusi la tot felul de presiuni si izolati de trunchiul puternic romanesc de la nord de Dunare, numarul romanilor din sudul Dunarii a scazut continuu, in timp ce fratii lor de la nordul Dunarii, cu toate ca traiau in conditii extrem de dificile, si-au continuat evolutia lor istorica, ca o natiune separata, cea mai indepartata la est descendenta a Imperiului Roman.

Incepand cu sec. al X-lea, surse bizantine, slave si ungare, si mai tarziu surse occidentale, mentioneaza existenta entitatilor statale ale populatiei romanesti - cnezate si voievodate - la inceput in Transilvania si Dobrogea, apoi in sec. XII-XIII, si in teritoriile de la estul si sudul Carpatilor. O trasatura specifica a istoriei romanilor din Evul Mediu, pana in epoca moderna, este aceea ca ei au trait in trei principate vecine, dar autonome, - Valahia, Moldova si Transilvania.

Acest fenomen - care este, fara indoiala, unic in Europa medievala, este extrem de complex. O serie de cauze tin de esenta societatii feudale, dar sunt de asemenea si factori specifici. Printre ultimii, dorim sa mentionam existenta imperiilor vecine puternice, care s-au opus unificarii entitatilor statale romanesti si chiar au ocupat - pentru o perioada mai scurta sau mai lunga - teritoriile romanesti. De exemplu, la vest, romanii a trebuit sa faca fata politicii de cucerire dusa de regatul ungar. In 895, triburile ungare care au venit din tinuturile Volgai, conduse de Arpad, s-au stabilit in Panonia. Ei au fost opriti in inaintarea lor spre vest de catre imparatul Otto I (955), astfel ca ungerii s-au stabilit si si-au intors fata catre sud-est si est. Aici, ei s-au intalnit cu romanii.

O cronica ungara descrie intalnirea dintre mesagerii trimisi de Arpad, regele ungar, si voievodul Menumorut al Biharei, un oras in vestul Transilvaniei. Ambasadorii unguri au pretins ca teritoriul sa le fie cedat lor. Cronica a pastrat pentru noi raspunsul plin de demnitate dat de Menumorut: "Spuneti-i lui Arpad, ducele Ungariei, conducatorul vostru. Bucurosi ii vom iesi in intampinare, ca de la prieten la prieten, pentru a-i da lui tot ce are nevoie, pentru ca este strain, si unui strain ii lipsesc multe. Dar pamantul pe care il pretinde, nu-l va avea niciodata de la noi de bunavoie, cata vreme vom trai".

In ciuda rezistentei cnezatelor si voievodatelor romanesti, ungerii au reusit in sec. X- XII sa ocupe Transilvania si s-o incorporeze regatului ungar (pana la inceputul secolului XVI, ca voievodat autonom). In scopul de a consolida puterea lor in Transilvania, unde romanii au continuat sa fie de-a lungul secolelor marea majoritate etnica, ca si in scopul de a apara granita estica si sudica a voievodatului, coroana ungara a recurs la colonizarea regiunilor de frontiera, cu sasi si secui, in sec. XII-XIII

In sec. XIV, odata cu declinul puterii imperiilor vecine (polonii, ungerii, tatarii), s-au format o serie de state feudale, in sudul si estul lantului muntos al Carpatilor: Valahia, sub Basarab I, in jurul anului 1360, si Moldova, sub Bogdan I, in jurul anului 1359. Regatele Poloniei si Ungariei au incercat in sec. XIV si XV sa anexeze sau sa subjuge cele doua principate, dar n-au reusit.

In cea de-a doua jumatate a sec. XIV, o noua amenintare se abatea asupra teritoriilor romanesti: Imperiul otoman. Dupa ce au pus prima data piciorul pe pamantul european, in 1354, turcii otomani au inceput rapida lor expansiune pe continent, astfel ca stindardul verde al Islamului flutura deja in sudul Dunarii, in 1396.

Singure sau in alianta cu tarile crestine vecine, mai degraba in alianta cu voievodatele vecine ale celorlalte doua principate romanesti, voievozii Mircea cel Batran al Valahiei (1386-1418) si Vlad Tepes (Dracula din legendele medievale - 1456-1462), precum si Stefan cel Mare si Sfant (1457-1504), voievodul Moldovei si Iancu de Hunedoara, voievodul Transilvaniei (1441-1456), au dus grele batalii de aparare impotriva turcilor otomani, impiedicandu-le expansiunea spre centrul Europei.

Intreaga Peninsula Balcanica a devenit teritoriu turcesc. Constantinopole a fost capturat de Mohamed al II-lea, in 1453, Soliman Magnificul a capturat orasul Belgrad, in 1521, si Regatul ungar a disparut in urma Bataliei de la Mohaci - 1526. Prin urmare, Valahia si Moldova erau incercuite si a trebuit sa recunoasca suzeranitatea Imperiului Otoman timp de peste trei secole. Dupa ce Buda a fost capturata si Ungaria a devenit pasalac, Transilvania a devenit principat autonom, in 1541, dar ea a recunoscut, de asemenea, suzeranitatea Imperiului Otoman, ca si celelalte doua teritorii romanesti. Spre deosebire de toate celelalte popoare din sud-estul Europei, spre deosebire de unguri si poloni, romanii au fost singurii care si-au mentinut entitatea statala in timpul Evului Mediu, ca si propria politica, precum si structurile militare si administrative. Tributul platit sultanului avea menirea sa garanteze pastrarea autonomiei interne, dar in acelasi timp, si protectia impotriva altor dusmani puternici. Valahia si Moldova, detinand propriul lor statut autonom, au continuat, dupa caderea Imperiului Bizantin, sa cultive traditiile culturale bizantine si au luat asupra lor, in acelasi timp, pastrarea religiei ortodoxe răsăritene; pe teritoriul lor, invatati din toata Peninsula Balcanica, la adapost de islamul intolerant, au putut continua munca lor, fara nici un obstacol. Ei au pregatit renasterea culturala a propriilor natii.

Sfarsitul sec. XVI a fost dominat de personalitatea lui Mihai Viteazul. El a devenit voievod al Tarii Romanesti in 1593 si s-a alaturat Ligii Crestine - o coalitie antiotomana, initiata de papalitate si de Sfantul Imperiu Roman. El a reusit, dupa grele batalii (Calugareni, Giurgiu) sa redobandeasca chiar independenta tarii sale. In 1599-1600, pentru prima data in istorie, el a unit toate teritoriile locuite de romani, proclamandu-se "Print al Tarii Romanesti, al Transilvaniei si al intregii Moldove". Situatiia interna era foarte complicata, marile puteri vecine - Imperiul Otoman, Polonia si Imperiul habsburgic - ii erau ostile si si-au unit fortetele pentru a-l infrange; astfel ca aceasta unire a fost de scurta durata, intrucat Mihai Viteazul a fost asasinat in 1601. Unirea realizata de domnitorul domnitor a devenit totusi un simbol pentru posteritate. In sec. al XVII-lea, sub diferite forme, si cu succese trecatoare, si alti printi au incercat sa relanseze ambitiosul program politic al lui Mihai Viteazu, incercand sa formeze un front de uniune antiotomana din cele trei principate si sa restaureze unitatea Daciei antice.

Sfarsitul sec. XVII si inceputul sec. XVIII au adus schimbari, politice, atat in centrul, cat si in estul Europei. Imperiul Otoman a esuat in tentativa sa de a captura Viena, in 1683 si, prin urmare, Imperiul Habsburgic si-a inceput expansiunea catre sud-estul Europei. Tratatul de pace austriaco-turcesc de la Karlowitz (1699) sanctiona anexarea Transilvaniei si organizarea ei ca un principat autonom la Imperiul Austriac (din 1765 a devenit mare principat, condus de un guvernator). Polonia era divizata si Rusia, prin cuceriri succesive, a atins, sub Petru cel Mare, (1696-1725) raul Nistru, devenind astfel vecinul de rasarit al Moldovei. Ambitosul vis al tarilor de a domina Stramtoarea Bosfor si

Constantinopolul situa Principatele Romanesti in calea expansiunii rusesti. Imperiul Otoman, in incercarea de a-si apara vechile pozitii, a introdus in Moldova (1711) si Tara Romaneasca (1716) "regimul fanariot", care a durat pana in 1821, si sub care Sublima Poarta desemna in cele doua principate domnitori greci, recrutati din Fanar, un cartier al Istanbulului, care erau considerati drept credinciosi ai turcilor. Aceasta a fost epoca in care controlul politic otoman si exploatarea economica a luat proportii, la fel ca si coruptia; dar, s-au introdus, de asemenea, si cateva reforme sociale - cum este abolirea serbiei -, ca si reforme administrative, de modernizare, dupa modelul european, din perioada iluminismului. Autonomia interna, desi limitata, a fost conservata la baza, in cele doua principate,

care au continuat sa fie entitati distincte in Imperiul Otoman; aceasta situatie a fost recunoscuta in cateva tratate internationale (de ex. in cel de la Cuciuc Kainargi) (1784). Situate la granita celor trei mari imperii si ravnite de toate trei, Tara Romaneasca si Moldova au devenit, timp de mai bine de 150 de ani, nu numai teritorii de confruntare, dar chiar si de batalie, pe care armatele imperiilor s-au intalnit.

Multi ani, Austria si Rusia au luptat impotriva Imperiului Otoman (1710-1711, 1716-1718, 1735-1739, 1768-1774, 1787-1792, 1806-1812, 1828-1829, 1853-1856): acele lupte au avut loc pe pamantul Romaniei si au fost insotite intotdeauna de ocupatie militara straina, care, adeseori, s-a mentinut mult timp dupa ce razboiul propriu-zis s-a terminat, astfel ca tarile romanesti au indurat nu numai devastarea si pierderile irecuperabile, dar au trecut, de asemenea, si prin dislocari de populatie si amputari de teritorii dureroase. De exemplu, Austria a anexat Oltenia temporar (1718-1793), precum si Nordul Moldovei, numit Bucovina (1775-1918). Dupa razboiul ruso-turc din 1806-1812, Rusia a anexat partea de rasarit a Moldovei, teritoriul dintre raurile Prut si Nistru, numit mai tarziu Basarabia (1812-1918).